

KARACAOĞLAN'IN ŞİİRLERİNDE "KİŞİ"LER

Dr. Tahir Kutsi Makal

Toroslar'ın ve Çukurova'nın çocuğu Karacaoğlan, genellikle aşk ve doğa ozanı olarak tanınır. Halk, ondan sonra, aşkı en güzel terennüm edebilecek, güzeli ve güzellikleri ondan öte övebilecek bir başka ozan gelmeyeceğine inanmıştır. Gerçekten Karacaoğlan, aşk konusunu işleyen şair ve halk ozanlarının "piri" sayılabilecek ölçüde değerli, dillerden düşmeyen aşk şiirleri bırakmıştır. "Ben ölürsem söylenirim dillerde" derken, ölümsüz konu aşkı en iyi biçimde işlediğinin farkındadır. Bununla birlikte Karacaoğlan; Türk Halk Edebiyatı geleneğine uyarak sosyal ve toplumsal olayları içeren konuları da işlemiştir.

Karacaoğlan'ın şiirlerinde ele aldığı konular genellikle mahallidir. Kırsal kesim çocuğu olarak Karacaoğlan, kendi çevresini söylemiştir. Bütün insanlığı ilgilendiren "Yaş Destanı" gibi konuları da işlemiştir elbette.. Geniş ufukla bakan söyleyişleri vardır elbette... Bunlarda, "kişileri" bütün insanlardır. Veya bütün herkesin dikkatini toplayabilecek olaylar zincirine yeni halkalar ekleyen şiirler de söylemiştir.

AŞK ŞİİRLERİNDEKİ YAKIN ÇEVRE

Karacaoğlan'ın aşk şiirlerindeki kahramanlar yakın çevredendir. Karacaoğlan gerçekçidir. Gıllığı sevmeyen, doğrudan yavaşır güzele.. Ve güzel, hayali değil, gerçek olduğundan adıyla seslenir güzele.. Ne diyecekse der. Verdiği isimler; Elif, Döne, Ayşe, Zeynep gibi kırsal Türk boylarının bayan isimleridir. Yahut, Ayşe'nin Eşe oluşu gibi, Türkçeleşmiş isimlerdir. İşte Karacaoğlan'ın Elifi

"İncecikten bir kar yağar
Tozar Elif Elif diye Deli
gönül abdal olmuş Gezer
Elif Elif diye.

Elifin uğru nakışlı Yavru
balaban bakışlı Yayla
çiçeği kokuşlu Kokar Elif
diye diye..

Elif kaşlarını çatar
Gamzesi sineme batar
Ak elleri kalem tutar
Yazar Elif, Elif diye.

Evlerinin önü çardak
Elifin elinde bardak
Sanki yeşil başlı ördek
Yüzer Elif, Elif diye.

Karac'oğlan, eğmelerin Gönül
sevmez değmelerin İliklemiş
düğmelerin Çözer Elif, Elif
diye..."

ÇEVRENİN ÖTEKİ KIZLARI

"İncecikten bir kar yağar" şiirinin Elifini "mecaz" olarak da kullanmıştır Karacaoğlan.. Gerçek Elif, bir kıza isim olarak öteki kızlarla birlikte, Karacaoğlan'ın yakın çevresindedir; Fadime, Elif, Esme, Şerfe, Zilha, Emine, Ayşe, Hörü, Döne, Kamer, Cennet, Meryem" gibi kız adları, Karacaoğlan'ın adını andığı kadın kahramanları; işte:

"Yaz gelip de beş ayları doğunca
Açılmış bahçenin gülleri güzel
Yaktı beni Fadime'nin nazarı
Zülüften ayrılmış telleri güzel.

Elifi dersin de, nazlıdır nazlı
Eşme'yi dersin de, sırf ela gözlü
Söyletme Şerfe'yi bülbül avazlı
Söylüyor Zilha'nın dilleri güzel.

Emine'yi dersin incedir ince
Bağdat'ın Mısır'ın gülleri gonca
Ayşe'nin kaşları da kalemde ince
Sarmaya Hörü'nün belleri güzel.

Döne, güzelliğın halka bildirir Kamer
de pınardan kabın doldurur Eşe,
yürüyüşün beni öldürür Sevmeli,
Cennet'in boyları güzel.

Karadan da Karac'oğlan karadan
Sürün çirkinleri çıksın aradan Herkesi
sevdiğine verse Yaradan Sevdiğim
Meryem'in benleri güzel..."

"KIZ, PETEKTE BALA BENZER"

Her güzelde ayrı güzellik bulan Karacaoğlan'ın ismen övdüğü
güzellerden bazıları bunlar. Bir de, Karacaoğlan, güzelleri "genelle-
me" ile anar. "Gelin" ve "kız" diye güzellmeler yazmayı pek sever
Karacaoğlan.. Gelin, "süzme bal"dır ona göre.. Kız ise "petekteki
bala" benzer...

Buyurun, Karacaoğlan'dan bir "gelin" türküsü;

"Sana dedim, allı gelin has gelin Suya
gider sağ elinde tas, gelin Yedi yıldır
ben sevdana düşeli Kerem eyle şu
sevdanı kes, gelin!

Zalim aşk elinden içmişim ağı
Senin için dolanırım bu bağı Alam
beliğine altun saçbağı Taç
saçına, ince bele as gelin.

Ben seni severim sen de seversen
İnsan olman el sözüne uyarsan Çizme
olam ayağına giyersen Ökçesinde
çamurlara bas gelin.

Bir gül oldum, zemheride açıldım
Açıldım da kız koynunda geçindim
Kumaş oldum terzilerde biçildim
Geyin, sarıl, ak tahtaya bas gelin.

Karac'oğlan der ki, nic'olur halim
Yoluna dökülsün olanca malım Geyin
kutnu kumaş, karşımda salın Ko
desinler, şu yiğidin has gelin..."

Karacaoğlan'ı bir gelin vurmuştur. Halk türküsüne yansıdığı gibi;
"Avcılara diz bağladı-Beni bir gelin vurdu, yaremi kız bağladı..."
 demiştir.. Karacaoğlan'ın aşk yarasını bağlayan Çukurova ve Toros-
lar'ın kızlarıdır.

KARACAOĞLAN'IN "LEYLA"LARI

Karacaoğlan, Türk Halk Edebiyatı geleneğini çok iyi biliyordu. Muhakkak ki, özellikle ilk zamanlar "usta malı" satıyordu. İlk zamanlar ve olgunluk çağlarında, deyişleri arasına geleneksel halk öykülerimizi katıyordu. Kerem ile Aslı'yı, Aşık Garip'i, Yusuf ile Züleyha'yı, Leyla ile Mecnun'u, Ferhat ile Şirin'i biliyordu. Köy konaklarında, ağa çadırında muhakkak ki bu öyküleri anlatıyordu. Ve bu öykülerden faydalanmasını bildi Karacaoğlan.. Aşk için fedakârlık yapmanın Doğu'da simgesi olan "Mecnun'u sık sık anısı ondandır, yine, güzellikte üstün Leylâ'yı ve Aslı Han'ı sık sık anısı ondandır. Leylâ ile Aslı Han da "güzelliğin" simgesidir Karacaoğlan'da ve Türk halkı arasında.. Karacaoğlan'ın, "kişileri" arasında önemle yer alan Leylâ'ya bakışı şöyledir;

"Dinleyelim dağ başında figanı
Görelim ne demiş o Leylâ Leylâ Uğra
yâr yanına, eyle selâmı Daim
ezberimiz bu, Leylâ Leylâ!..

Felek çakmağını eyledi çengel Ben
yare giderken bırakmaz engel
Ölürsem sevdiğim, üstüme sen gel
Gözün yaşı ile yu, Leylâ Leylâ.

Felek, çakmağını üstüme çaktı Beni
bir unulmaz derde bıraktı Vücutum
şehrini odlara yaktı Yandım ateşine,
su!.. Leylâ Leylâ.

Karac'oğlan der ki; sen de heman ol
Hûblara karış da sen tamam ol Ben
ölürsem cenazeme imam ol Kıl kara
zülfüne hû, Leylâ Leylâ!.."

Karacaoğlan için Leylâ, insanları divane kılan erişilmez güzelliğın simgesidir.. Erişilmez güzelliğın peşinde koşan, adı "Kays" olsa da "Mecnun"a çevrilecektir.. Çünkü Leylâ, "Bir özge can'dır... Kara gözlü ceylandır..."

Gerçekçi Karacaoğlan, muhakkak ki Leylâ'nın sözcük anlamını bilmiyordu. Leylâ, "gecelik-gece lâzım olan.." demektir... Bu anlamı bilseydi Karacaoğlan, kimbilir nasıl gerçekçi erotik türküler çıkaracaktır.

Karacaoğlan, Leylâ'yı güzelliğın, emsalsiz güzelliğın simgesi görmeyi sürdürmüştür. Şöyle;

"..Kula münasip değildir Şah harcı
Yapılan saray, burcu ile gürc'ü Bir
Leylâ, bir Mecnun, biri de Gürcü Bir
de sen gelmişsin cihane dilber..."

Karacaoğlan'dan Leylâ hayranı bir başka dördlük;

"..Oturmuş sevdiğim zülfünü tarar
Gönül mecnun olmuş, Leylâ'yı arar
Korkarım sevdiğim, bir kötü sarar
İşitirsem helak eyler ar beni..."

KARACAOĞLAN MECNUN OLMUŞ , GEZMEKTE

Mecnun, Kays'ın sıfatıdır. Zaman zaman Karacaoğlan "mecnun"u isim olarak alır. Bazen de, şu şiirde olduğu gibi kendi niceliğinin göstergesi olarak deyişine yansıtır;

"Yaz günleri çayır çimen üstünde
Seken dilber beni mecnun eyledi
Üsküfün aldırılmış balaban gibi Bakan
dilber beni mecnun eyledi.

Ben gül almam, tellerini eğmesin Gidi
rakipler de ona değmesin Ak göğsün
üstünde gümüş düğmesin Diken dilber
beni mecnun eyledi.

Yalın alma'm eğip dururdalını Hakk
nasip eylesin, dersem gülünü Siyah
zülfün mah yüzüne telini Döken dilber
beni mecnun eyledi.

Deniz kenarında biter kumları
Gökyüzünde uçar yar turnaları Şu ala
göze siyah sürmeleri Çeken dilber
beni mecnun eyledi..

Karac'oğlan, bu sözleri bal gibi
Başına giydiği vala, al gibi Sevdiğim,
kaş kara, gonca gül gibi Kokan dilber
beni mecnun eyledi..."

BİR BAŞKA KAHRAMAN; ASLI HAN

Karacaoğlan'ın şiirlerindeki "kişilerden biri de Aslı Han'dır. Aslı Han, Aşık Kerem'in sevgilisi, bir keşiş kızıdır. Türk Halk Edebiyatında o da "güzelliğin" simgesi olmuş kadın kahramanlardan biridir. Kerem ile Aslı öyküsünü bilmeyen yok gibidir. Öyküyü bilen, Han Aslı'nın da güzelliğinden haberdardır. Güzelleri övmeye ayrı bir ustalığı olan Karacaoğlan, dara düştükçe sevdiğini, kestirmeden, Aslı'ya benzetmektedir. Kerem'in, aşkı uğruna otuziki dişini dizinde söktüren Aslı Han da Karacaoğlan'ın şiirlerinde şöyle anılır:

"Geçen gün karşında durdum el gibi
Bahçede açılmış gonca gül gibi
Bencileyin sen de dertli kul gibi Nazlı
Sunam, Han Aslı'ya benzersin

Dön beri, dön beri yüzün göreyim
Yanımda nem varsa sana vereyim Al
yanaklarına da kurban olayım Nazlı
sunam, Han Aslı'ya benzersin.

Gide gide bir incecik yolu var Yâr ne
geymiş, bir incecik beli var Nazlı yârin
yanağında gülü var Nazlı sunam, Han
Aslı'ya benzersin.

Karac'oğlan der; sözün doğrusu
Kaşlarının ağı kalem eğrisi Gözleri
sürmeli ceren yavrusu Nazlı sunam
Han Aslı'ya benzersin..."

KARACAOĞLAN'IN ZİKRETTİĞİ DİĞER KİŞİLER

Karacaoğlan, yalnız güzelleri değil, Türk-Islam dünyasına malolmuş din büyüklerini, peygamberleri, devrin padişahını da şiirlerinde zikreder... İşte Halil İbrahim Peygamberi zikrettiği dörtlük:

".. Beytullah'ı yapan İbrahim Halil
Kadir Mevlâ'm, beni eyleme melil
Hakk'ın birliğine o da bir delil Sen de
bilir misin vakt ü zamanı..."

Köroğlu da Türk-Islam dünyasına malolmuş bir yiğit şairdir.. Karacaoğlan onu zikreder:

"Kadir Mevlâ'm senden budur dileğim
Şöyle bir güzel var gönlüm eğleyim
Ellere verirken, benim ne suçum Birin
de bana ver, gönlüm eğleyim.

Güvercin topuklu, hem ince belli
Gerdanı bir karış püskürtme benli
Hemen Köroğlu'nun Ayvaz'ı dengi
Bana bir suna ver, gönlüm eğleyim.."

Karacaoğlan, halk edebiyatımızdaki mısra başındaki hitap gele-
neğine uygun Şiirler de söylemiştir.. Yunus Emre "Hey yarenler",
"İŐidin hey yarenler" diye baŐlar.. Karacaoğlan ise, "Hey ağalar"
diye sŐze giriŐir. Ağalan, beyleri sayar. Buradaki ağa sŐzcüđü, top-
rak ağalarını iŐaret etmez.. Orada bulunanlara, toplantıda, sohbette
olanlara topluca hitaptır bu... "Hey ađalar, bir od dűŐtű bađrıma..",
"Hey ağalar bir onulmaz derdim var.." gibi baŐlangıŐ dizeleri buna
Őrnektir.

Zamanın "beylerine de hitap etmiŐtir Karacaoğlan ve bazılarının
ismini Őiirlerine koymuŐtur, ismail Bey isimli birinin Őlűmű üzerine
sŐylediđi ağıt ŞÖyledir:

"ismail Bey, yaylasından kalkınca
Soğuk sulu yaylalarım kal, demiş Vefa
yok imiŐ de attan, deveden Derde
derman olmaz imiŐ mal, demiş.

Hani benim, emmin oğlu Őmer'im
Ciđerime bir od dűŐtű yanarım
Diyarbakir, AŐŐar benim tımarım BŐlge
bŐlge tımarlarım kal demiş..

Hani benim emmim ođlu Bűcűr'űm
Yűređime bir od dűŐtű acırım Sarı
Haliloğlu da őkessin ecirim BŐlge bŐlge
tımarlarım kal, demiş.

Karac'oğlan der ki: Kolu bağlıyım
Ciğericiği aşk oduyla dağlıyım
Mamalı'da ben bir Rıdván oğluyum
Kaplan postu yeleklerim kal, demiş...

Evet, Karacaoğlan bŐyle!.. Karacaoğlan bitmez ve Őlmez... Ka-
racaoğlan'ın, kahramanları Őlmez.

ŐRNEKLERİN ALINDIğI KAYNAKLAR

- 1- Dr. TAHİR KUTŐİ MAKAL-KARACOĞLAN- Toker Yayınları.
- 2- Dr. MűJGAN CUNBUR-KARACAOĐLAN- BaŐbakanlık Kűltűr
MűsteŐarlıđı Yayını.